

ЄВРОПА У КРИЗИ

Європа переживає кризу. І це не просто переживання чергової бурі, це — насправді серйозні питання щодо життєздатності європейського проекту як такого. Для кількох поколінь європейців об'єднання було найвищим ідеалом, який би символізував припинення постійних воєн на континенті, конфліктів, які насправді були європейськими громадянськими війнами. Більше того, на руїнах, залишених двома світовими війнами, Європа спромоглася створити міцну та довговічну демократію, забезпечити процвітання та достойний рівень соціального захисту.

Коли 1957 року Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, Бельгія та Люксембург підписали Римський договір, вони мали на меті конкретні завдання: створити міцну спільноту та сформувати Союз, здатний гарантувати мир та процвітання.

З самого початку проект об'єднання Європи отримав багато прихильників. Народи з усіх куточків континенту висловили бажання вступити в такий Союз, насамперед ті, які переживали військову диктатуру, зокрема, греки, іспанці чи португальці. Більшою чи меншою мірою, але Європейський Союз допоміг цим країнам знайти сили стати на шлях демократії та відкинути ярмо диктатури раз і назавжди.

Після падіння Берлінської стіни та колапсу Радянського Союзу мрія про об'єднану Європу стала реальною як ніколи. У 1989 році не було жодних сумнівів у тому, що «втрачені сини та доньки», тобто країни Східної Європи, повинні якнайшвидше увійти в європейську родину. Але сталося це лише за 15 років, 1 травня 2004 року, коли вісім колишніх учасниць Східного блоку плюс Мальта та Кіпр стали членами Європейського Союзу. Отже, членство в ЄС було і залишається привабливою пропозицією, і сьогодні ціла низка країн стоїть на порозі Європейського Союзу.

Ще через рік, навесні 2005 року, Конституційний Договір, який мав на меті створення свіжих, прогресивних підвалин для нової,

більшої Європи, потерпів крах за результатами референдумів у Франції та Нідерландах. Для інших країн це був знак утриматися від ратифікації Європейської Конституції та відкласти її на невизначений час, тобто, просто закинути її на полицю. Найстрашніше те, що ідея Європейської Конституції, здається, опинилася на міліні. Того ж року, в липні, Європі завдали ще одного удару: Європейська Рада не змогла досягти домовленості щодо майбутнього фінансування Союзу.

Якось раптово весь ентузіазм щодо Європейського проекту кудись зник. На його місце прийшла байдужість та страх. Страх перед «ордами східняків», які прийдуть і відберуть роботу у місцевих жителів. Страх того, що наші компанії переведуть свої штаб-квартири і бізнес в країни, які щойно стали членами ЄС. Страх перед конкуренцією з боку економічних систем Південно-Східної Азії чи перед китайським текстилем, який прирікатиме Європейських конкурентів на загибель. А також страх перед організованою злочинністю, яка безкарно шаленітиме в кордонах нової, більшої Європи.

Аналіз референдумів у Франції та Нідерландах показує, що Європейський проект може, як і раніше, розраховувати на повну підтримку старших людей. Це люди, які, переживши війну, усвідомлюють, що об'єднання Європи покладе край віковій ворожнечі, а це унікальний факт у світовій історії. Ще ніколи так багато країн добровільно не віддавали частки свого суверенітету заради миру та процвітання.

І ніколи міжнародне співробітництво не було таким успішним.

Натомість молодь переконати набагато важче. Для них жахи світових війн — це лише ілюстрації в підручниках історії. Для них об'єднання Європи — більше не ідеал, а звичайний факт. Вони подорожують усією Європою. Вони навчаються в багатьох європейських університетах та коледжах. Вони володіють кількома мовами. Для них існування Європи є настільки очевидним, що вони навіть не замислюються про це. А якщо таке трапляється, то перше, що спадає їм на думку, — це «Брюссель». В їхньому розумінні,

це синонім досягнення незрозумілих компромісів, це Гора Олімп, яка втручається буквально в усе, це замок Кафки, бюрократичний лабіринт, що поглинає величезні кошти. Коротше кажучи, Європа зовсім не надихає молоде покоління.

Вірогідно, натхнення залежить від вибору, а Європа такого вибору якраз і не змогла запропонувати. Врешті-решт, ми живемо в умовах єдиного ринку, без митниць і кордонів. Ми маємо єдину валюту — євро. Крок за кроком Європа виконувала різноманітні, здебільшого економічні завдання, реально не пов'язуючи їх з політичними аналогами. І вибір політичного напрямку, за яким мала б йти Європа, так і не був запропонований громаді.

Усвідомивши це, політики почали докладати зусиль, аби визначити такий напрямок. Востаннє це відбулося п'ять років тому у французькому місті Ніцца, де європейські лідери ухвалили декларацію, погодившись спільно прокласти новий шлях для Європейського Союзу — шлях, який би відповідав бажанням європейських громадян і враховував їхні зауваження. На наступний рік, тут, у бельгійському Лаекені, дискусії щодо цього нового напрямку нарешті почали втілюватися на практиці. Був скликаний Європейський Конвент, який складався з представників національних урядів, парламентів та низки європейських інституцій. Результатом роботи Конвенту став проект Конституції, яка ставила перед Союзом нові завдання, надавала нові інструменти і, таким чином, створювала для Союзу можливість відігравати провідну роль у світі, який змінюється чи не щодня під впливом глобалізації. Врешті-решт, як це часто буває, європейські лідери ухвалили «розбавлену водою» версію Конституції, яка не дуже сподобалася громадянам, принаймні громадянам Франції та Нідерландів.

Очевидно, що французький та голландський референдуми не мали на меті виклик нової кризи. Натомість вони викрили латентне почуття дискомфорту, яке останнім часом дуже поширилося в Європі. Отож, давайте ковтнемо гірку пігулку і запитаємо себе: як ми до такого дійшли? Де шукати відповідь? Куди прямувати далі? Очевидно, що Європа знаходиться на розпутьті, і вибір, що стоїть

перед нею, досить простий: або ми дозволяємо Європі атрофуватися, перетворивши її на звичайну вільну економічну зону, а країни-члени суперничатимуть одна з одною, вихваляючись кращими, на їхню думку, вирішенням проблеми глобалізації, або ж ми знову хапаємось за європейську «нитку» і «в'яжемо» сильну, згуртовану політичну Європу, здатну відігравати провідну роль на глобальному рівні і розробляти для себе інструменти модернізації європейської економіки. І така Європа зможе ефективно реагувати на всі ті явища, які сьогодні викликають страх серед жителів Старого Світу.

Врешті-решт, усе зводиться до того, щоб знову зробити Європейський проект привабливим для молодих європейців, а також до пошуку шляхів вирішення повсякденних турбот і копотів людей. Саме на вирішення цих питань і спрямований наш маніфест.